

AXBOROT HURUJIGA QARSHI MA’NAViy -AXLOQiy IMMUNITET HOSIL QILISHDA OILA PSIXOLOGiyASI. GENDER STREOTIPLARI: FARZAND TARBIYASI VA IJTIMOiy ONG TA’SIRI

Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika va psixologiya kafedrasini mudiri
p.f.d. (DSc), prof., M.V.Xalimova
Andijon davlat pedagogika instituti magistratura
bo’limi, pedagogika ta’lim yo’nalishi
II-bosqich 202-guruh magistranti
Teshaboyeva Diyoraxon

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19371347>

Annotatsiya Mazkur maqolada zamonaviy axborot makonida yosh avlod ongiga ta’sir ko’rsatuvchi turli axborot xurujlari sharoitida ma’naviy-axloqiy immunitetni shakllantirishda oila psixologiyasining ahamiyati tahlil qilinadi. Oila muhitida shakllanadigan ma’naviy qadriyatlar, ota-ona namunasiga asoslangan tarbiya usullari hamda farzandning ijtimoiylashuv jarayonidagi psixologik omillar yoritib beriladi. Shuningdek, maqolada gender stereotiplarining farzand tarbiyasiga hamda jamiyatda shakllanadigan ijtimoiy ongga ta’siri ilmiy nuqtai nazardan ko’rib chiqiladi. Oila muhitida sog’lom psixologik iqlimni ta’minlash yoshlarni turli salbiy axborot ta’sirlaridan himoya qilishda muhim omil ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so’zlar: axborot xuruji, ma’naviy immunitet, oila psixologiyasi, gender stereotiplari, farzand tarbiyasi, ijtimoiy ong, ma’naviy qadriyatlar.

Аннотация В данной статье рассматривается роль семейной психологии в формировании духовно-нравственного иммунитета у молодежи в условиях современных информационных воздействий. Анализируется значение семейной среды, воспитательных методов родителей и психологических факторов социализации ребёнка в формировании устойчивой личности. Кроме того, в статье исследуется влияние гендерных стереотипов на воспитание детей и формирование общественного сознания. Подчеркивается, что создание благоприятного психологического климата в семье способствует защите молодежи от негативных информационных воздействий.

Ключевые слова: информационная атака, духовно-нравственный иммунитет, семейная психология, гендерные стереотипы, воспитание детей, общественное сознание.

Abstract This article examines the role of family psychology in the formation of spiritual and moral immunity among young people in the context of modern information influences. The study analyzes the importance of family environment, parental educational approaches, and psychological factors in the socialization process of children. The article also discusses the impact of gender stereotypes on child upbringing and the formation of social consciousness. It is emphasized that a healthy psychological climate in the family plays an important role in protecting young people from negative information influences.

Keywords: information attack, moral immunity, family psychology, gender stereotypes, child upbringing, social consciousness.

Bugungi globallashuv davrida axborot oqimining keskin ortib borishi jamiyat hayotining barcha sohalariga ta’sir ko’rsatmoqda. Internet, ommaviy axborot vositalari va turli kommunikatsiya platformalari orqali tarqalayotgan ma’lumotlar insonlarning dunyoqarashi va ijtimoiy ongiga sezilarli ta’sir o’tkazmoqda. Shu bilan birga, ayrim holatlarda mazkur axborotlar

yoshlar ongiga salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin bo’lgan g’oyalar va qarashlarni ham o’z ichiga oladi. Bunday sharoitda yosh avlodni turli axborot xurujlaridan himoya qilish, ularda mustahkam ma’naviy-axloqiy immunitetni shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda oila muhitining o’rni nihoyatda muhimdir. Chunki inson shaxsining dastlabki ijtimoiylashuvi aynan oilada boshlanadi va uning ma’naviy qadriyatlarini, dunyoqarashi hamda xulq-atvori ko’p jihatdan oiladagi tarbiya bilan belgilanadi.

Oila jamiyatning eng muhim ijtimoiy institutlaridan biri bo’lib, unda shaxsning axloqiy fazilatlarini, ijtimoiy munosabatlari va dunyoqarashi shakllanadi. Insonning dastlabki ijtimoiylashuv jarayoni aynan oila muhitida boshlanadi. Shu sababli farzand tarbiyasida ota-onaning shaxsiy namunasiga asoslangan tarbiya usullari alohida ahamiyat kasb etadi[1]. Ota-ona tomonidan beriladigan e’tibor, mehr-muhabbat hamda psixologik qo’llab-quvvatlash farzandning ruhiy barqarorligini ta’minlaydi.

Ma’naviy-axloqiy immunitet deganda shaxsning turli salbiy g’oya va ta’sirlarga qarshi turish qobiliyati tushuniladi. Bu qobiliyat asosan bolalik davrida shakllanadi. Agar oila muhitida sog’lom psixologik iqlim mavjud bo’lsa, farzand o’z fikriga ega bo’lgan, mustaqil qaror qabul qila oladigan shaxs sifatida kamol topadi[2]. Bunday shaxs turli axborot xurujlariga nisbatan tanqidiy yondasha oladi. Shuningdek, ota-ona va farzand o’rtasidagi ochiq muloqot ham muhim ahamiyatga ega. Oila a’zolari o’rtasida o’zaro hurmat va ishonch mavjud bo’lsa, farzand turli axborotlarni tahlil qilish jarayonida ota-onasining maslahatlariga tayanadi. Natijada u manipulyativ axborotlarning salbiy ta’siridan himoyalangan bo’ladi[3].

2. Gender stereotiplari va farzand tarbiyasi Jamiyatda shakllangan gender stereotiplari ham farzand tarbiyasiga ma’lum darajada ta’sir ko’rsatadi. Gender stereotiplari deganda erkak va ayollarga xos deb hisoblanadigan an’anaviy qarashlar hamda ijtimoiy rollar tushuniladi. Masalan, ayrim jamiyatlarda o’g’il bolalarga qat’iyat, mustaqillik va yetakchilik fazilatlarini singdirilishi, qiz bolalarga esa muloyimlik va itoatkorlik kabi sifatlar ko’proq targ’ib qilinishi mumkin[4].

Biroq zamonaviy pedagogika va psixologiya nuqtai nazaridan qaraganda, farzand tarbiyasida faqat stereotiplarga tayanish to’g’ri emas. Har bir bola o’zining qiziqishlari va qobiliyatlariga ega bo’lib, uning shaxsiy rivojlanishiga individual yondashuv zarur. Shu sababli oila muhitida farzandlarni tenglik, o’zaro hurmat va hamkorlik ruhida tarbiyalash muhim hisoblanadi.

Gender stereotiplarining haddan tashqari kuchli bo’lishi ayrim hollarda bolalarning o’z imkoniyatlarini to’liq namoyon etishiga to’sqinlik qilishi mumkin. Shu bois ota-onalar farzandlarni tarbiyalashda zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanishlari hamda ularga mustaqil fikrlash imkoniyatini yaratishlari zarur.

3. Ijtimoiy ong va axborot xurujlariga qarshi barqarorlik. Ijtimoiy ong jamiyatdagi umumiy qarashlar, qadriyatlar va ijtimoiy me’yorlar tizimini ifodalaydi. Oila muhitida shakllanadigan tarbiya usullari esa ushbu ijtimoiy ongning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Agar oila muhitida ma’naviy qadriyatlar ustuvor bo’lsa, farzandlar jamiyat hayotida faol, mas’uliyatli va ongli shaxs sifatida shakllanadi[5].

Axborot xurujlari ko’pincha insonlarning ongiga ta’sir qilish orqali ularning qarashlari va xulq-atvorini o’zgartirishga qaratilgan bo’ladi. Shu sababli yosh avlodda tanqidiy fikrlash ko’nikmalarini rivojlantirish, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat tuyg’usini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda oila, ta’lim muassasalari hamda jamiyatning boshqa ijtimoiy institutlari o’zaro hamkorlikda faoliyat olib borishi zarur. Ayniqsa, ota-onalar farzandlarning axborotdan foydalanish madaniyatini shakllantirishda muhim rol o’ynaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, yosh avlodni turli axborot xurujlaridan himoya qilishda oila psixologiyasining o’rni beqiyosdir. Oila muhitida shakllanadigan ma’naviy qadriyatlar, sog’lom

psixologik iqlim va ota-ona namunasiga asoslangan tarbiya farzandlarda mustahkam ma’naviy-axloqiy immunitetni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, farzand tarbiyasida gender stereotiplariga tanqidiy yondashish, bolalarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga e’tibor qaratish muhimdir. Bunday yondashuv nafaqat farzandlarning shaxsiy rivojlanishini ta’minlaydi, balki jamiyatda sog‘lom ijtimoiy ongning shakllanishiga ham ijobiy ta’sir ko’rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. G‘oziyev E.G‘. **Umumiy psixologiya.** – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
2. Karimov I.A. **Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
3. Hasanboeva O.U. **Oila pedagogikasi.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
4. Giddens A. **Sociology.** – Cambridge: Polity Press, 2009.
5. Bandura A. **Social Learning Theory.** – New York: Prentice Hall, 1977.